

EEN INTERVIEW : JOKE MEILLO

"Als ik iets doe, dan wil het ook goed doen."

De serie interviews met 'kopstukken van het psychodrama in de lage landen' krijgt een vervolg. In dit interview komt Joke Meillo aan het woord, een pionier in Nederland zowel met psychodrama als met sociodrama. Aan de andere kant van de tafel zit Gerard Beentjes.

De plaats is de studeerkamer van Joke Meillo. Een thermoskan met koffie, een blad met koffiemokken, suiker en melk en een koekjestrommel staan klaar. De gesprekspartners zijn nieuw voor elkaar. Joke Meillo is bekend als de grondlegster van sociodrama. Nieuwsgierigheid naar de ontwikkeling van psychodrama en sociodrama is de drijfveer achter het interview, dat al een geschiedenis van een half jaar zoeken naar de juiste datum achter de rug heeft voor het begint.

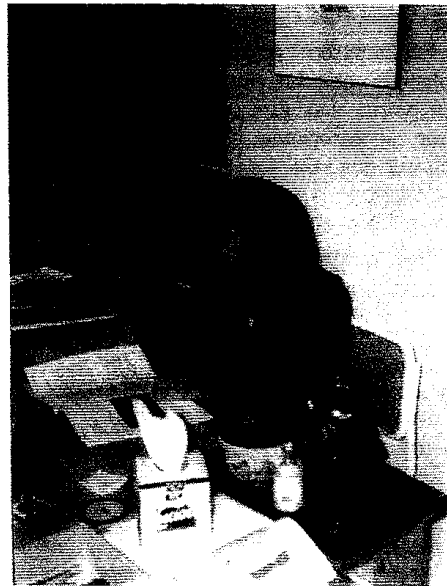
"Wie is Joke Meillo?"

"Als docent drama ben ik begonnen. Ik heb ongeveer twaalf jaar les gegeven aan de Academie voor Expressie in Utrecht en de Theaterschool Amsterdam, afdeling docent drama/regisseur. Als ik iets heel goed kan, uitgezocht heb wat de mogelijkheden zijn, als ik het gevoel krijg, hier zit niets nieuws meer in voor mij, dat ik mezelf herhaal, dan zoek ik een nieuwe uitdaging. Op die manier ben ik ook met psychodrama in contact gekomen. Van de Theaterschool had ik een beurs gekregen om één jaar studie te doen naar theatervernieuwing. Door die beurs kon ik naar Amerika gaan, waar ik in Beacon, in het Moreno Instituut trainingen volgde. In die tijd leefde Moreno nog, ook al was hij niet meer actief als opleider. Maar als een buitenlandse nieuw binnenkwam, dan moest je je aan de dokter voorstellen. Bij die gelegenheid vroeg hij mij het hemd van het lijf.

Ik heb nog een boek van hem gekregen, met een persoonlijke opdracht.

Psychodrama boeide me zo dat ik steeds financiën zocht om terug te gaan voor de opleiding. Verdeeld over verschillende perioden heb ik daar drie jaar over gedaan. In die tijd was er in New York een psychodramatheater, waar je voor tweeëneenhalve dollar kon binnenlopen om psychodrama te spelen. Het was mijn plan om in Amsterdam iets vergelijkbaars op te zetten.

Psychodrama bleek te bedreigend, om op die manier in Nederland mee te werken. Gesteund door het Instituut voor Onderzoek van het Nederlands Theater ben ik sociodrama gaan doen met verschillende groepen mensen in Amsterdam. Dat bleek veel minder bedreigend en beter toepasbaar.

"Hoe kwam je voor het eerst in aanraking met psychodrama?"

Mijn eerste kennismaking met psychodrama was via een collega van de Theaterschool: Els Huyser, een psychologe en gezinstherapeute. Zij kwam erg enthousiast terug uit Amerika, waar zij met psychodrama kennis had gemaakt. Zij vond psychodrama een methode die zowel bij mijn achtergrond, docent drama, als bij mijn persoon paste. Aangestoken door haar enthousiasme heb ik toen een studiebeurs aangevraagd voor het Moreno Instituut.

"Hoe zag de opleiding van het Moreno Instituut eruit?"

De opleiding bestond uit blokken van drie weken achter elkaar, drie sessies per dag. Ik ben getraind door Zerka Moreno. Die groepen bestonden hoofdzakelijk uit Amerikanen en enkele mensen van buiten Amerika. In deze opleidingsgroepen deden geen patiënten mee. Ook na de opleiding ben ik nog verschillende keren teruggegaan naar Beacon, tot het moment dat het voor mij niet meer interessant was. In die tijd had ik een goede band met Zerka Moreno. Later heb ik meer afstand genomen, omdat je het niveau van steeds nieuwe opleidingsgroepen ontgroeid raakt.

Een van de eerste groepen waarmee ik in Nederland werkte was een groep op het Wilhelmina Gasthuis, een groep psychologen en arts-assistenten. Deze groepen heb ik geleid met Gerardjan Rijnders, als co-therapeut.

Ik heb gesolliciteerd op Amstelland, een jeugdpsychiatrische afdeling binnen het Provinciaal Ziekenhuis Santpoort.

Amstelland was een afdeling voor jonge, ernstig gestoorde patiënten. Jan van den Lande, in die tijd beleidspsychiater van Amstelland, zocht toevallig een vervangend psychodramaturg. Aan het eind van

de meeloopdagen werd ik geïnterviewd. Op de vraag, of ik dacht dat ik met deze mensen kon werken, heb ik toen ja gezegd. Zij twijfelden aan mijn psychiatrische ervaring. Ik zei: 'Jullie weten niet half hoe gestoord mensen op de theaterschool zijn'.

In de praktijk merkte ik wel hoe moeilijk en psychotisch deze jongeren waren. Na de TEP-licentie van de Amerikaanse organisatie voor psychodrama heb ik een psychotherapie opleiding gevolgd. Als ik iets doe, dan wil ik het ook goed doen. Uiteindelijk ben ik via de sprokkelroute psychotherapeut geworden. Nu ben ik geregistreerd groepspsychotherapeut, kinder- en jeugdpsychotherapeut en supervisor van de NVGP en de VKJP.

De praktijk is de beste leermeester geweest. Van 1974 tot en met 1987 heb ik continu psychodramagroepen geleid, waarbij veel opleidingsgroepen. Dertien jaar lang, niet af en toe, nee, elke ochtend en middag psychodrama. Als ik 's ochtends binnenkwam, was er stafoverleg en daarna psychodrama leiden.

"Kun je iets zeggen over jouw manier van werken met psychodrama?"

"Ik heb duidelijk een eigen stijl ontwikkeld als psychodramatherapeut. Ik ben erg directief en heb absoluut de leiding in handen. Wat ik soms in supervisie zag, dat dubbels op eigen initiatief inspringen, dat komt bij mij niet voor. Een dubbel komt alleen met mijn toestemming in het drama. Met de patiënt samen zet ik de lijnen van het psychodrama uit. De patiënt heeft de controle samen met de psychodramaturg. Juist binnen de psychiatrie is het van belang dat de protagonist nooit over zijn grenzen getrokken wordt, dus bepaalt de protagonist samen met de psychodramaturg wat er gebeurt en nooit een co-therapeut of een dubbel.

Mensen zeiden vaak dat drama's onder

mijn leiding dynamisch en geestig zijn, soms zelfs heel hilarisch en altijd interessant om te zien. Dat laatste komt, denk ik, vooral door het oog voor theater, voor vormgeving van het drama.

Als psychodramaturg probeer ik wel mensen te helpen hun grenzen te verleggen, als zij daartoe bereid zijn. Het heeft geen zin om de protagonist interpretaties op te dringen. Die Amerikaanse stijl van een doorbraak moeten forceren is een vorm van 'geestelijke' verkrachting. Dat is gebaseerd op een te groot optimisme over wat psychodrama bij mensen kan bereiken.

Kennis van psychotherapie leert je je verwachtingen realistisch te maken. Psychodramaturgen, die werken met patiënten, moeten psychotherapeut zijn, vind ik. Je weet niet wat eronder zit, ook niet bij wat op het oog sterk lijkt.

Daarom werkt een goede psychodramaturg niet vanuit wat hij zelf wil, maar vanuit wat zijn klant, vanuit wat de patiënt wil en wat de patiënt aan kan.

Van mijn vak ben ik psychodramaturg geworden. Door mijn eigen geschiedenis had ik met drama leren improviseren en leiding geven aan groepen. Daarom pakte ik ook de methode zo gemakkelijk op. Sommige psychologen blijven toch verbaal bezig, ze zitten te praten en maken niet de overstap naar bewegen voor een groep. Als psychodramaturg blijf ik een beetje entertainer. Dat zorgt voor het levendig en beeldend maken van tegenstellingen.

"Toch wordt je naam vooral genoemd als grondlegger van sociodrama. Hoe komt dat?"

"Naast psychodrama heb ik sociodrama ontwikkeld als een eigen methodiek in Nederland. Ik heb dat gedaan, omdat psychodrama voor heel veel doelgroepen niet bruikbaar is. Psychodrama moet je alleen doen als je een goeie opleiding

hebt, als je een gekwalificeerd psychotherapeut bent. En anderen wil ik daarvan uitsluiten. Ik weet uit eigen ervaring hoeveel fouten je kunt maken, juist omdat ik zelf jarenlang psychodrama heb gedaan, aanvankelijk zonder psychotherapie-opleiding ernaast. Psychodrama moet deel uitmaken van een individuele behandeling. Weinig patiënten bezitten de draagkracht die nodig is voor psychodrama. Mensen moeten in staat zijn tot zelfreflectie.

In sociodrama echter werk je uitsluitend met groepsthema's. Je richt je aandacht niet op de intrapsychische problematiek, maar bijvoorbeeld op de moeite met opgenomen zijn, omgaan met andere patiënten, thema's als vriendschap.

Voor patiënten met zware stoornissen is psychodrama geen goede indicatie. In die groepen moet je als psychodramaturg je stijl aanpassen. Dat was ook een reden om sociodrama verder te ontwikkelen, omdat mensen in de psychiatrie daar wel baat bij hebben. Je gaat als therapeut meer de breedte in dan de diepte. Ook verpleegkundigen zijn goed in staat om sociodrama te leiden.

Daarom ben ik in 1976 gestart met de opleiding sociodrama, waarbij ik in verschillende klinieken mensen ben gaan opleiden. Dat was een nieuwe uitdaging. Ik ben niet iemand die twintig jaar dezelfde cursus kan geven.

Achteraf blijkt dat de ontwikkeling van sociodrama de juiste weg was. Sociodrama heeft een hoge praktische bruikbaarheid. Op die manier is met sociodrama wel gelukt, wat met psychodrama moeilijk lukte: erkenning en een plaats in de klinieken binnen de geestelijke gezondheidszorg. Ik geloof dat ik zelf tussen de zes- en achthonderd mensen heb opgeleid in sociodrama.

Binnen het RINO Noord Holland, die de sociodrama opleiding van de Stichting Innovatieprojecten GGZ heeft overgenomen, verzorgen twee collega's van

mij, Karel Bontekoe en Wilfred 's Gravendijk, de opleiding sociodrama.

Ook in de klinieken werken mensen met sociodrama. Zon en Schild heeft zelfs een eigen team van sociodramatherapeuten. Dat is oorspronkelijk een groep leerlingen van mij geweest.

Voor therapiegroepen in afdelingen voor klinische psychotherapie behoort psychodrama tot de mogelijke therapievormen. Daar zijn meer mogelijkheden om dieper op de problematiek in te gaan dan bijvoorbeeld op de opname-afdeling van een kliniek. Het sleutelwoord is dan wel de ik-sterkte van de patiënt. De indicatie voor psychodrama of sociodrama bepaalt de manier van werken voor een regisseur in een therapiegroep.

"Wat denk jij over de opvattingen van Moreno? Volgens hem kon psychodrama de wereld redden, volgens jou?"

Die pretentie van Moreno vind ik aanmatigend. Hij is een groot vernieuwer geweest, maar hij wist niet hoe die methode naar buiten te propageren. Iemand kan een methode ontwikkelen, maar als je niet goed weet hoe je die methode moet institutionaliseren dan komt hij organisatorisch niet van de grond. Als je Moreno zag werken, een psychodrama leiden, dan was hij fantastisch, totaal geen hemelbestormer, maar consciëntieus leidend, stap voor stap, van periferie naar het centrum. Moreno's controversiële manier van optreden in de wereld van de psychiatrie heeft echter nogal eens antipropaganda voor zijn eigen methode tot gevolg gehad. Juist binnen de wereld van de psychiatrie en psychotherapie heeft Moreno, zowel in de Verenigde Staten als daarbuiten, veel weerstand opgeroepen. Dat heeft de erkenning van psychodrama en de inbedding van psychodrama in de gezondheidszorg geen goed gedaan.

Psychodrama is en blijft een moeilijke

methode, die veel losmaakt bij mensen. Therapeuten onderschatten de werking in hun enthousiasme en denken te snel, het wel te kunnen en maken dan grote brokken.

Daarbij heeft Moreno niet altijd kritisch gekeken naar mensen die hij opleidde. Er waren wel therapeuten die mensen naar een katharsis toe forceerden door hen over hun eigen grenzen heen te trekken. Dat deed psychodrama evenmin goed.

"Welk advies heb jij voor een vereniging voor psychodrama?"

Wat belangrijk is voor jullie beweging, is een realistische kijk op de mogelijkheden en onmogelijkheden. Het is immers niet gelukt om van psychodrama een erkende therapievorm te maken. Dat heeft bij mij het proces om eruit te stappen verhaast. Het perspectief dat ik wilde bereiken, zat er niet in. Binnen de Nederlandse Vereniging voor Groepspsychotherapie heb ik tot het hoogste niveau toe gevochten om psychodrama als parallelopleiding erkend te krijgen. Dat is bestuurlijk een jarenlange strijd geweest, van vergaderen en stukken schrijven. Uiteindelijk wilde men een psychodramagroep niet erkennen als een leergroep voor de Nederlandse Vereniging voor Groepspsychotherapie.

Volgens mij heeft het nu geen zin meer, om dat alsnog te proberen. De vereniging leidt een kwijnend bestaan en bij de opleiding tot basispsychotherapeut is groepspsychotherapie achteraan de route geplaatst.

Sociodrama heeft in de praktijk wel erkenning gekregen. Binnen de opleidings sfeer is er een mogelijkheid gekomen om verpleegkundigen, dominees, maatschappelijk werkenden en andere hbo-ers die op een deskundige manier met groepen willen werken, de sociodramamethodiek te leren.

De RINO Noord Holland biedt een

sociodrama-opleiding. En de opleiding groepspsychotherapie aan de RINO heeft een specialistisch blok psychodrama.

Naar de toekomst toe zie ik veel mogelijkheden voor sociodrama; het is een goed uitgewerkte methode van groeps-therapie, die ook goed te gebruiken is door sociotherapeuten. Ik vrees dat psychodrama vanwege alle erkennings-regelingen binnen de psychotherapie altijd vrij marginaal zal blijven. Het toepas-singsgebied blijft vrij klein. Sociodrama heeft een veel breder perspectief. Als opleiding is het toegankelijker voor mensen die werken in buurt-en wijkcen-tra en voor de begeleiding van zeer uiteenlopende groepen. Het is een verdie-ping voor deze mensen in hun manier van werken met mensen.

Inmiddels geef ik zelf die opleiding niet meer. Toen de sociodrama opleiding op poten stond, ben ik verder gegaan met het ontwikkelen van een case-manage-ment opleiding. Dat werd een nieuwe trend in de psychiatrie om patiënten te

laten begeleiden door case-managers, mensen die overzicht houden over het totale aanbod van therapie aan de indivi-duele patiënt.

"Je vertelde dat je gestopt bent met het opleiden van mensen. Dat betreft zowel sociodrama en psychodrama als andere opleidingen. Wil je vertellen waar je nu mee bezig bent?"

Ik ben terug bij het theater en de film. Met de Stichting Innovatieprojecten in de GGZ maken we een film, over casema-nagement in de ouderen-psiichiatrie. Ik schrijf het scenario. En ik ben bezig met twee single play's voor televisie. Daar-mee wordt de cirkel weer rond: van het theater naar psychodrama en de geeste-lijke gezondheidszorg en van daaruit terug naar theater en film, terug naar het drama dat gespeeld kan worden.

Gerard Beentjes

